

La relació del filòleg i valencianista Manuel Sanchis Guarner (1911-1981) amb Josep Maria de Casacuberta (1897-1985), fundador de l'editorial Barcino, fou possibilitada per l'historiador i oncle de Sanchis, Josep Sanchis Sivera (1867-1937) (Cortés: 2002, 37). L'epistolari entre ambdós corresponents Reflecteix, gairebé monogràficament, informació sobre l'edició d'obres de l'autor de *La Ciutat de València*. El conjunt de les vint-i-vuit cartes conservades de Sanchis a Casacuberta entre 1946 i 1966 –majoritàriament escrites des de “l'exili interior” a Palma, on el fillòleg estigué entre 1943 i 1959– i les sis de Casacuberta a Sanchis al llarg de 1957¹ tracten qüestions tècniques de preparació d'obres publicades pel filòleg a la col·lecció “Biblioteca Folklòrica” de l'editorial Barcino: *Calendari de refranys* (1951)², *Els vents segons la cultura popular* (1952), *Els molins de vent a Mallorca* (1955) i *Les barraques valencianes* (1957) (Ripoll: 2017, 194-195). Aquesta darrera obra no inclogué, finalment, el poema de Teodor Llorente, *La Barraca* que Sanchis proposà d'incloure a Casacuberta.³

La correspondència de Sanchis a Casacuberta (Palma, 28 de juliol de 1949) també assabentava del començament de la preparació de l'edició dels *Furs* de València –el primer volum del qual, a cura d'Arcadi Garcia Sanz i de Germà Colom, eixí el 1970 (Ripoll: 2017, 196)– per Barcino. Servia també de conducte (lletra sense data, 1952) per a enviar a l'editor de Barcelona originals de nous escriptors illencs (Jaume Vidal Alcover i Llorenç Moyà) i d'altres de consolidats com Llorenç Villalonga amb qui Sanchis havia forjat amistat (Cortés: 2002, 164-165).

Ara bé, al marge de la informació deixatada dels afers editorials, cal destacar, de rang no gens menor, la informació aportada pel que feia a consideracions lingüístiques i a iniciatives pertocants a la valencianització del País.

Interessants són, en aquest sentit, dues lletres de Sanchis adreçades a Casacuberta des de Palma. La primera, escrita el 29 d'abril de 1946, assabentava dels preparatius del primer volum d'una Història del País Valencià en què Sanchis treballava i on dedicava un capítol a l'etapa visigòtica. Fou un projecte no realitzat.⁴ La segona epístola, del 22 de gener de 1957, es referia als criteris lingüístics estandarditzats adequats al valencià a emprar a l'estudi *Les barraques* (...). A més, hi remarcava el coneixement de l'editor de Barcino dels corrents interns al si del valencianisme civil:

“Tractant d'un tema etnogràfic tan localitzat, sembla escaient que la llengua siga també regional. Per altra part, els prosistes valencians estem arribant a una coherència prou estable.

Vós [Casacuberta] sou un dels pocs barcelonins que teniu coneixença directa i intensa dels problemes del valencianisme, i estic segur que no es produirà cap desacord entre nosaltres”.

* Agraeixo al Dr. Emili Casanova l'ofertament de col·laboració en aquest Simposi i les lletres localitzades de Josep Maria de Casacuberta a Manuel Sanchis Guarner. Regraccio a Jordi de Casacuberta l'amabilitat en la tramesa de les cartes de Sanchis Guarner a Josep Maria de Casacuberta.

¹ Les cartes de Casacuberta adreçades a Sanchis Guarner corresponen a les dates 23-V, 4-VIII, 31-VIII, 19 i 23-IX i 26-XI-1957.

² A través de la carta de Sanchis a Casacuberta, Palma, 5 de maig de 1950, podem saber que els tràmits de la censura del llibre de refranys es dugué a terme des de la gestoria de l'editorial Moll (Gestoria Bucos) dedicada, entre d'altres afers, a la tramitació d'autorització d'obres.

³ Lletra de Josep Maria de Casacuberta a Manuel Sanchis Guarner, Barcelona, 19-IX-1957. La causa de no inclusió era l'augment del cost editorial de l'obra.

⁴ Molt probablement el projecte i la participació de Sanchis foren materialitzats en el I Volum de la *Història del País Valencià* (Edicions 62, 1965), elaborat conjuntament amb Miquel Tarradell.

D'altra banda, com pertocava a una relació establerta amb Sanchis des dels anys trenta,⁵ la correspondència aporta informació puntual sobre activitats mallorquinistes i valencianistes en les quals prengué part aquest filòleg. Sense concretar gaire la informació, pensant potser en la censura epistolar, Sanchis comentava a Casacuberta l'ambient a poc a poc entusiasta en espais mallorquinistes i valencianistes. En una carta escrita des de Palma el 8 de setembre de 1951 detallava a l'editor de Barcelona:

"Per ací estem veient ara coses que esperem sien fecundes, amb la joventut mallorquina, molt prometedora encara que bastant desorientada. També comptem fer una ferma contribució a València amb motiu de l'agitació que hi provocarem amb l'exposició del Diccionari".

L'apel·lació a l'exposició de l'Obra del Diccionari prevista de realitzar a l'Ajuntament de València entre el 12 i 23 de desembre d'aquell any denotava la tasca de cobertura de l'obra del Diccionari Alcover-Moll –en la qual Sanchis estava compromès– vers empreses de sensibilització nacional.

La correspondència dels anys seixanta de Sanchis assabentava l'editor de l'evolució de les iniciatives en les quals participava: la constitució de l'editorial "L'Estel", la impressió d'impuls civil en concentracions patriòtiques valencianistes, la redacció del Nomenclàtor toponímic del País Valencià, a requeriment de Casacuberta, i la divulgació d'obra inèdita d'un poeta pertanyent al relleu generacional dels anys seixanta. Comptat i debatut, es tractava de lletres que indicaven la implicació de l'acadèmic en plataformes editorials que volien afavorir la difusió de noves temàtiques en disciplines socials, la participació de l'autor de *La llengua dels valencians* en espais associatius civico-polítics i en projectes que es proposaven de continuar treballs interromputs arran de la guerra d'Espanya, com va ser la normalització dels noms de lloc del País Valencià, treball enllestint entre 1935 i 1938, recuperats i actualitzats per Sanchis amb aquella recerca (Nomenclàtor: 1966, 6; Cortés: 2002, 183).

Pel que feia a l'editorial "L'Estel", que havia conegut un començament de trajectòria als anys trenta, Sanchis concretava a Casacuberta, en carta datada a València el 3 de desembre de 1962, l'objectiu d'eixamplar un mercat editorial format per aportacions que anessin cobrint necessitats altres que les estrictament poètiques i les costumistes, editades en plataformes editorials i d'afirmació valencianista que havien acomplert una funció de substitució fonamental als anys quaranta i cinquanta:

"Estic content que "L'Estel" us hagi produït tan bona impressió. En Fuster compta cada dia amb més entusiastes per a bé del valencianisme. Ja sabeu que les causes per a esdevenir populars, necessiten de grans figures i la seua agudes intel·lectual i solvència literària fan que el llegeixen molts que no eren d'antuvi catalanistes. El propòsit de "L'Estel" és de crear un públic normal (això és més gros que el de "Torre"), i d'un nivell cultural que els faci més acceptables als que no siguin incondicionals, (això és, més elevats que els de "Sicània"). Després de Fuster, publicaré jo, després Bru, després Martínez Ferrando".

En aquesta línia, Sanchis també assabentava Casacuberta, en carta datada a València (18-10-1965), de la celebració del VI Aplec de la Joventut del País Valencià el 17 d'octubre de 1965. La sensació del filòleg era positiva:

"Ahir fórem al Puig. Un gran èxit de públic sobretot de joves. Això de les cançons és una gran arma de propaganda catalanista. I fan el "beatle" de debò".

⁵ Mostra palesa de la vinculació de Casacuberta amb els ambients de recerca i literaris valencians és que publicà un fulletó, *Publicacions valencianes* (1933), on figuraven totes les obres d'escriptors valencians publicades entre els anys vint i trenta.

I en una carta datada també a capital del Túria el 2 de febrer de 1966, el gramàtic concretava a l'editor la publicació del text litúrgic a Castelló de La Plana per a la realització de misses⁶ –“semiclandestines”, afegia Sanchis– en valencià.

L'estudiós també facilitava a Casacuberta, com escrivia en carta datada a València el 22 de juny de 1966, inèdits d'obres –per si les volia publicar en alguna de les col·leccions de Barcino– escrites per integrants del grup universitari valencianista, com s'esdevingué amb el deixeble de Sanchis, el jove filòleg Lluís Alpera Leiva, i la seva obra de testimoniatge *Dades de la història civil d'un valencià*. Aquesta obra poètica no fou publicada per Casacuberta probablement pel fet de no tenir una línia editorial d'acord amb posicionaments vitals i ideològics del moment, com era l'emergència del realisme socialista, tan comú a la prosa i poesia d'Alpera en aquella conjuntura.

L'elaboració del *Nomenclàtor*⁷ toponímic valencià, publicat per l'Institut d'Estudis Catalans, del qual Sanchis era corresponsal per la Secció Filològica des de 1961,⁸ fou una proposta de Josep Maria de Casacuberta. La primera notícia que tenim de la marxa del treball la trobem en una carta de Sanchis datada a València el 9 de setembre de 1964 en la qual assabentava l'editor, de manera significativa, que “la toponímia valenciana està molt malmesa i no és gens fàcil redreçar-la”. L'obra fou enllestida dins el primer trimestre de 1966. Per una carta de Sanchis a l'editor (València, 24 d'abril de 1966) sabem que Casacuberta li'n féu una primera tramesa de 10 exemplars; mentre que Ramon Aramon i Serra, en un futur viatge a València, li'n lliuraria 90 més. L'objectiu era fer-ne una difusió generalitzada en plataformes i nuclis activistes.

Cal, però, subratllar el que Sanchis acabava concloent en aquella lletra entorn de la tasca casacubertiana:

“La cultura catalana té en vós un servidor abnegat i silenciós, que sempre emprèn les tasques més difícils i menys lucratives, però més beneficioses i perdurables. Una bona part del boom editorial a base de traduccions actuals és ben segur que no deixarà gens de rastre, però Déu n'hi do! Dóna una base profunda al catalanisme”.

Sanchis Guarner vingué a reiterar la mateixa impressió mesos abans del seu traspàs en un article publicat al *Diario de Valencia* el 31 de maig de 1981. “Josep Maria de Casacuberta, eficient protector de la cultura valenciana” sintetitzava perfectament –a més de deixar constància oportuna de la manca de continuïtat del suport de la Caixa d'Estalvis de València a partir del tercer volum (1975) dels Sermons de Sant Vicent Ferrer en un context viciat per l'ofensiva espanyolista antivalenciana– l'esperit casacubertià en seixanta anys de relacions valencianistes endegades pel responsable de l'editorial Barcino. El filòleg acabava remarcant: “m'ajudà sempre el seu assessorament i consell a millorar els originals”. Els exemples ací adduïts especifiquen el sentit d'una relació –en el calidoscopi de les vinculacions de l'editor amb nuclis culturals de les Illes i de Catalunya Nord– no tan sols professional, sinó civil. Una editorial, una relació i una causa comuna.

⁶ D'aquesta campanya, i de la celebració de la primera missa en valencià, a càrrec d'Avel·lí Flors i Bonet, en publicà un monogràfic la revista del Grup Castellonenc d'Estudis, *Al Vent*.

⁷ Manuel Sanchis Guarner: *Contribució al Nomenclàtor del País Valencià*, IEC, Barcelona, 1966.

⁸ Sanchis fou avalat per Joan Coromines i per Josep Maria de Casacuberta (2002, 31)

Bibliografia citada:

Manuel Sanchis Guarner (1966): Contribució al Nomenclàtor Geogràfic del País

Valencià, IEC, Barcelona. Santiago Cortés Carreres (2002): Manuel Sanchis Guarner

1911-1981. Una vida al sevei del diàleg, IIFV/PAM, Barcelona. Faust Ripoll Domènech

(2017): *Josep Maria de Casacuberta*, Afers, Catarroja-Barcelona. Xavier Ferré Trill